

А. А. Бондаренко, студентка групи ПЗП-20-7 (ХНУРЕ, Харків)

Л. І. Бадєєва, кан. іст. наук, доц. (Харків, ХНУРЕ) – науковий керівник

МОВА І ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ВИПРОБУВАННЯ НА КОНСОЛІДАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті проаналізована роль української мови в процесі сучасного державотворення. Значну увагу приділено нагальній потребі консолідації української нації на основі соборної української мови в умовах розбудови української державності.

У процесі становлення державності роль української мови набуває особливого звучання. Мовна політика є одним із головних інструментів державотворення на шляху незалежного розвитку України. Щоб задовольнити потреби сучасної української держави у визначенні напрямів формування й реалізації мовної політики необхідно розглянути процеси взаємного впливу мови і держави.

Питання рідної мови були предметом розгляду істориків, культурологів, мовознавців і політиків, зокрема: мова як чинник державотворення (В. Гошовська, П. Гриценко, А. Чирва, Ю. Чередник та ін.); рідна мова як консолідуючий чинник (А. Бурячок, В. Лизанчук, І. Лопушинський, Д. Павличка, Л. Костенко та ін.).

Українська мова, як державна, виконує в суспільстві ряд важливих функцій. В. Гошовська зосереджує увагу на інтеграційній функції державної мови, яка «об'єднує людей, викликає в них відчуття групової ідентичності, отже сприяє перетворенню населення в суспільство» [2, с. 15].

П. Гриценко підкреслює, що українська незалежність наскрізь пройнята ідеями вільного розвитку української мови та прагнення утвердити державний і державотворчий статус української мови єднали народ у пориві до незалежності [5].

Проте, на порядку денному незалежної Української держави залишається невирішеною низка питань, що заважають соціальному згуртуванню українського суспільства.

О. Оржель зазначає, що в Україні замало ініціатив, спрямованих на зміцнення зв'язків, розвиток солідарності між різними соціальними групами і спільнотами: соціокультурними, територіальними, етнічними, релігійними, професійними, соціально-майновими тощо. Вона зазначає, що об'єднання української нації переважно спирається на політичні гасла, будується навколо історичного минулого та лише фрагментарно торкається майбутнього [4].

В умовах розбудови української державності особливо важливого значення набуває збереження національних традицій. І. Лопушинський концентрує увагу на необхідності примноження своїх національних традицій і зазначає, що «завдяки їм функціонує й розвивається національна мова, без якої неможливе існування нації, оскільки зречення своїх національних традицій, рідної мови рівнозначне зреченню своєї національності» [3, с. 7].

У процесі згуртування українського суспільства необхідно враховувати особливості історичного розвитку держави. Обмежене застосування української мови призвело до зменшення загальної кількості тих, хто вважає українську мову запорукою повноцінного функціонування держави та суспільства.

Державна мова в процесі становлення національної самосвідомості її громадян відіграє провідну роль. Ю. Чередник вказує на необхідність вирішення мовного питання та ефективність реалізації державної мовної політики в Україні, які повинні сприяти консолідації українського суспільства [6, с. 7].

Мовознавець А. Бурячок підкреслює, що мова найголовніший чинник консолідації нації, її основна ознака. Втрачаючи мову, людина тим самим перестає бути членом мовної, а отже, етнічної спільноти... Рівень розвитку рідної мови відображає рівень духовного розвитку нації...» [1, с. 275].

Усвідомлення кожним українцем цінності своєї незалежності й суверенітету, національної ідентичності, необхідності обстоювання мовних прав, досконале володіння українською мовою – шлях до розвитку сучасного українського суспільства.

Таким чином, в умовах розбудови української державності взаємодія таких глобальних суспільних явищ, як держава і мова стала випробування на консолідацію українського суспільства.

Література

1. Бурячок А. А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1898). – К.: Веселка, 1998. – 308 с.
2. Гошовська В. А., Фоменко А. В., Стрілецька Ю. В. Мовна політика в Україні URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/112186c0-0060-405c-bb0b-34a403dd4cd6.pdf (дата звернення 20.10.2020).
3. Лопушинський І. П. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf> (дата звернення 20.10.2020).
4. Оржель О. Консолідація українського суспільства на основі національної ідеї: перспективи й обмеження (з точки зору європейського досвіду) URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2012-2-6.pdf>
5. Українська мова: державна і державотворча / П. Гриценко // Український інформаційний простір. - 2018. – № 1. – С. 32–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrinfsp_2018_1_5 (дата звернення 21.10.2020).
6. Чередник Ю. М. Концептуальні чинники державної мовної політики в Україні. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_2_61 (дата звернення 22.10.2020).